

Наша Нива

Першая Беларуская Газэта з Рysункамі

Выходзіць раз у тыдзень рускімі і польскімі літэрамі.

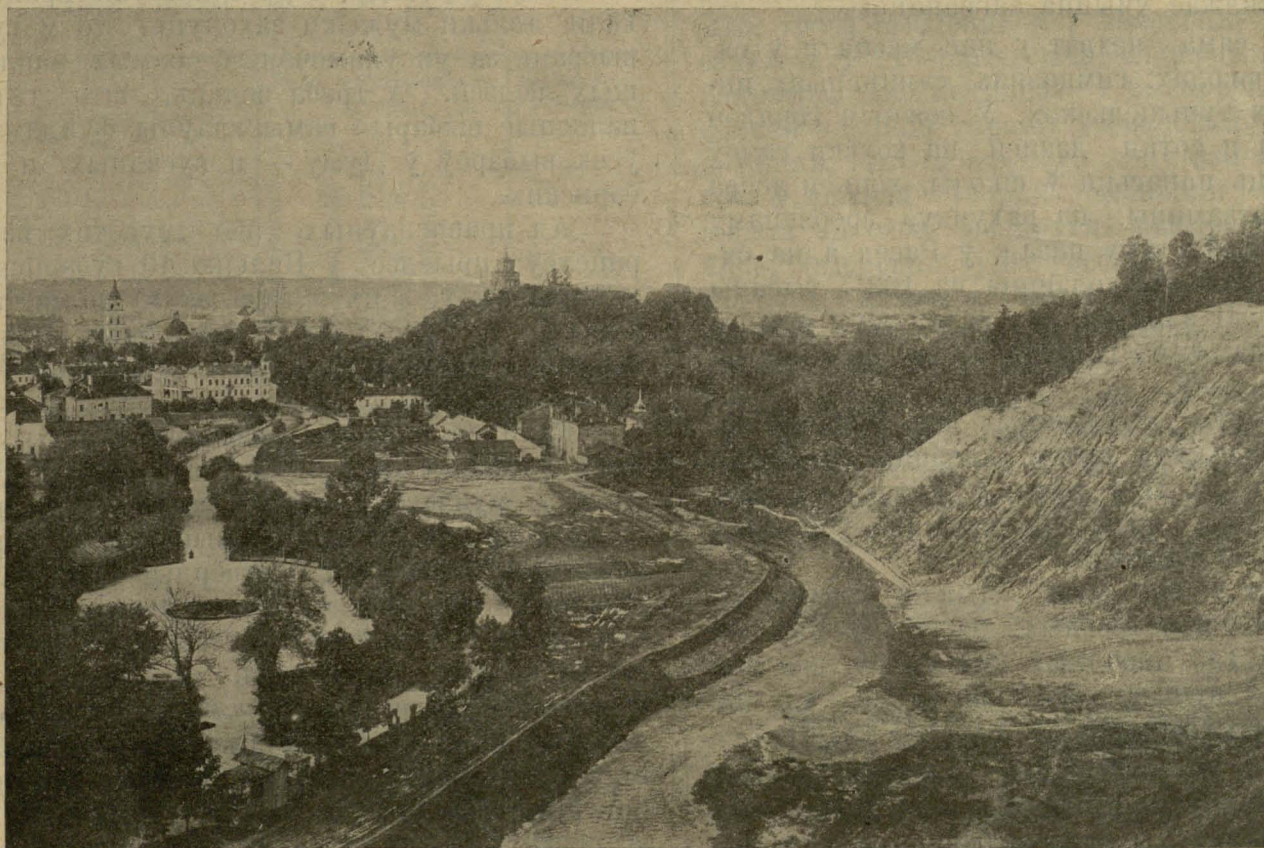
Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вильня, Завальная вуліца, дом № 30.

Падписка прынімаецца і прадаюцца атдэльныя: нумары газеты
1) У Кант. „Нашай Нивы“ — Завальная вуліца дом № 30.
2) У Книгарні „Знаніе“ — Георгіескі праспэкт дом № 14
3) У Книгарні Літоўскай М. Пясэчкы — Шлапа, лис, Домініканская вуліца дом № 13.

Цэна з перасылкаю і дастаўкаю да хаты: на 1 г. — 3 р., на 6 мес. — 1 р. 50 кап., на 3 м. — 75 к., на 1 мес. — 25 к. Без дастаўкі і перасылкі: на 1 г. — 2 р. 40 к., на 6 м. — 1 р. 20 к., на 3 мес. — 60 к., на 1 мес. — 20 к. Заграницаю: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. — 2 р., на 3 мес. — 1 р. Перэмена адрэсу — 20 кап.

Абъяўленьня прымаюцца на паследняй старонцы на 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Рукапісы і карэспандэнцыі, прысланыя у рэдакцыю, мусяць быць чытатэльна напісаны з праўдзивою фамільею і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжэ падпісаць прозьвішчэ разам з фамільею, хто незахочэ, каб была надрукована праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведаў рэдакцыі.

Ад рэдакцыі: Усім, хто падпісаўся на „Нашу Ниву“ на поў года (лічучы ад Новаго Года), прыпамінаем, што падписка скончылася з № 26. Хто хочэ атрымліваць газэту далей, нехай прысылае грошы скарэй, каб не было перарыву у высыланню.

Вильня—даўней сталічнае места літвы і белай русі.

МЕСЦА НИМА!

„Без навукі цяжка жыць гэтым трудным векам“—казаў беларускі песняр.

Толькі у нас, здаецца, ешчэ цяжэй дайсьці той навукі...

Ва ўсём гасударстве што-год прыбывае людзей, каторыя на сябе ўжо пазналі гэтыя горкія праўды. Што-год многа маладых людзей, скончыўшых гімназіі ці іншыя падобныя школы, едзе да вялікіх гарадоў вучыцца далей ў школах вышшых (універсытэтах), а тым часам там ім кажуць, што месца для іх нехват... Толькі нямногія шчасливыя пападаюць туды.

Вось і ў гэтым гаду с-памеж тых, што паехалі вучыцца ў Пецярбург, *не прынялі у вышшыя школы 12 тысяч 500 маладых людзей...* Тое-ж робіцца і у друіх гарадох: „Месца німа!“

І ня дзива. Ў Расеі ёсць 9 універсытэтаў на 140 мільёнаў народу, значыць, адзін універсытэт на 15 мільёнаў с паловаю; а ў Немцох — 21 універсытэт на 60 мільёнаў народу, значыць, адзін на 3 мільёны людзей.

Была ў Пецярбургу вольная вышшая школа (як-бы універсытэт), каторую ўстроілі людзі без помачы і без апеки казёнай. Паўтары тысячы маладзёжы вучылося тут. Але-ж гэту школу правіцельства закрыло.—А тым часам 8 тысяч студэнтаў з Расеі выезджае учыцца заграціцаю.

Так сама нехват у нас месца і ў сярдніх школах: гімназіях, сэмінарыях, інстытутах вучыцельскіх. Ў кожным горадзі дзсяткі і сотні дзяцей па колькі гадоў ня могуць папасьці ў школы, хоць і добра здаюць экзамены: па рахунку, зробленаму колькі гадоў таму назад, ў Расеі адна-сярдняя школа прыходзіцца на 103¹/₂ тысячы жыцелёў. І з ніжшымі, народнымі школамі дрэнна: адна гэтакая школа выпадае на 2637 жыцелёў.

З гэтаго выходзіць, што ў Расеі на тысячу людзей у школу ходзіць ўсяго 32 (ў 1900 г.), а тым часам у Амэрыцы з кожнай тысячы жыцелёў вучыцца ў розных школах 230 чалавек.

Школ у нас мала, дык і вучыцелёў лічаць за непатрэбных: сёлета ў Вільню прыехала 125 народных вучыцелёў, каб паступіць ў вучыцельскі інстытут, а з іх прынялі туды ўсяго 28.

Ідуць у нас новыя парадкі, новае жыццё. Народ пачынае сам заведываць сваімі дзелямі, ды праз выбарных дэпутатаў вясыці гасударственныя справы. Для гэтаго

патрэбны людзі мудрыя, добра вучоныя, а іх у нас німашака. І праз гэту цёмную народную вельмі трудна дабыць сабе такія парадкі, якія патрэбны.

Б з сьвета навукі нельга ўстроіць новаго жыцця. А у нас,—куды ні ткніся,—ўсюды цёмнота непрасьветная. Калі-ж дачэкаемся мы, што і ў нашым бедным цёмным краю навукі для ўсіх стане даступнаю?!

Г.

ВЫБАРЫ.

Выбары ў Трэцюю Гасударственную Думу ад так-званаго „русскаго населення“ виленьскай губэрні.

Як мы ўжо пісалі, па новаму выбарнаму закону нашы праваслаўныя беларусы ў виленьскай губэрні выбіраюць дэпутатаў асобна ад друіх тутэйшых жыцелёў. Вось гэтыя выбары па валасцях назначэны на 11 сеньябра. Ад праваслаўных мужыкоў ў кожнай воласьці трэба выбраць гдзе аднаго, а гдзе двух упоўнамоцэных у вьезд.

На выбарны сход у воласьці збіраюцца не дзсяткідворныя, а *усе праваслаўныя домохазяева-наспадары*, што жывуць ў той воласьці. Значыць, ёсць з каго выбіраць, і калі толькі мужыкі захочуць, то могуць выбраць за упоўнамоцэных самых найлепшых людзей. А трэба ведаць, што гэтыя валасныя выбары—самы глаўны фундамэнт ўсёх выбараў ў Думу — і вьездных. і губэрнскіх.

Ад праваслаўных, або „рускіх пэбпэрацелёў“ прыедзе ў Вільню 40 губэрнскіх выбаршчыкоў, з іх 9 гарадзкіх (і мястэчковых), а 31 сельскіх; вось яны мусяць выбраць с-памеж сябе двух дэпутатаў ўжо проста ў Думу.

Калі па валасцёх выбіраць ўсюды *мудрых* мужыкоў ці людзей, што шчыра цягнуць за мужыкоў, стаяць за зямлю і свабоду; калі тыя упоўнамоцэныя будуць справедлівыя, суменныя, цьвёрдыя і людзі з навукі, што бачылі сьвет ды разумеюць палітыку,—тады яны ў вьездзі і ў губэрні ня будуць, як у лесі, а будуць там *трымацца разам са ўсёй мужыцкай грамадой*, а тады на іх старане будзе сіла. Выбірайце толькі такіх, што ім можна было-бы даверыць народнае дзела, што думалі-бы не аб сваёй ўласнай карысьці, (як гэта бывала на прошлых выбарах), а толькі клапацілі-

ся-бы аб справе грамадзкай, аб мужыцкай доли. Гэтакіе выбаршчыкі патрафяць выбраць ў Думу дэпутатамі людзей *тутэйшых*, каторыя шчыра будуць стаяць за *увесь* тутэйшы працуючы народ, роўна за каталікоў, праваслаўных, і людзей ўсякай іншай веры і нацыі, ды ў самой Думе ня будуць дарма займаць месца, а працай сваёй памогуць ёй скараць і лепей завясыці новыя, свабодныя парадкі.

Ў Першую Думу беларускіе мужыкі не патрафілі выбраць нікога добрага, ня личачы толькі гродзенскіх. Так сама і ў Другой Думе нашы беларусы былі самыя найцёмнейшыя; адны з іх, як напрыклад мінскіе, трымаліся блізка к чорнасоценнаму „саюзу рускага народа“,—гродзенскіе ні с ким не трымаліся і нічога не рабілі, віленскі сеў с памешчыкамі, а вітэбскіе изноў цягнуліся к „правым“.

У нас нарэкаюць, што Дума нічога не дала, нічога не дабілася для народа; а што вінаваты ў гэтым самы мужыкі, бо дрэнна выбіралі,—аб гэтым ўсе забываюць. Аж сорама сказаць: добрая палова мужыцкіх дэпутатоў блізка і саўсім не хадзіла ў Думу на засядання!...

Нехай жэ гэтаго ў Трэцей Думе ня будзе!

Список «русских избирацелей» Виленской губ. для выбора у 3-ю Государственную Думу.

У Е З Д Ы	Уезд. избирацельны зъезд.				Выбаршч. у губэрню.	
	Упоўнамоцэнных ад мужыкоў:	Упоўнамоцэнных ад дробн. землевлд.	Ад вялікіх землаўладзельцоў:	Разам:	Сельскіх:	Гарадзкіх:
Віленскі	12	11	25	48	1	3
Вілейскі	55	8	6	69	9	1
Дзісянскі	45	5	13	63	9	1
Лідзкі	31	6	20	57	4	1
Ошмянскі	33	5	15	53	5	1
Свенцянскі	10	4	5	19	2	1
Троцкі	6	9	15	30	1	1
Усяго разам:	192	48	99	339	31	9

Як відаць з гэтаго спіска, вуездныя выбары, а, значыць, і выбары ў губэрні двух рускіх дэпутатоў—залежаць ад мужыкоў. Ў вуездах упоўнамоцэнныя ад мужыкоў, ад дробных землеўладзельцоў і вялікія памешчыкі збіраюцца разам, на адзін зъезд, і тут выбіраюць супольнае выбаршчыкоў у губэрню ад „сельскага населення“; з гэтых ужо выбіраюцца два дэпутаты. А ва ўсех вуездах віленскай губэрні, апроч віленскага і трокскага, выбаршчыкоў ад мужыкоў найбольш. Ў вілейскім, ошмянскім і дзісянскім павеці мужыкі перасіліваюць ўсё і могуць паслаць у губэрню 23 сваіх людзей; а як у губэрні ўсяго 40 выбаршчыкоў, то, калі гэтыя тры вуезды выбіраюць толькі адных мужыкоў, дык і ў Думу пашлюць таго, каго самы захочуць.

Глядзіце-ж, каб на валасных сходах не выбіралі людзей, каторыя будуць збіваць мужыкоў з толку і псаваць выбары ў вуездах і ў губэрні.

Да валасных выбароў належаць і папы.

АГУЛЬНЫЯ ВЫБАРЫ.

Мы гаварылі аб выбарах ў Думу ад „рускага населення“ Віленскай губ. Апроч гэтых і ў Віленскай, так як ў іншых губэрнях, ёсць выбары *агульныя* для ўсіх нацый і рэлігій.

Тутака палажэнне мужыкоў ўжо не такое добрае: іх будзе менш як памешчыкоў. Дык трэба выбіраць і ў воласцы, і ў вуездах, і ў губэрнях ешчэ асьцэрожней, ды глядзець, каб не папаў у выбаршчыкі ні водзін здрайца справы ўсенароднай. Трэба помніць, што цяпер таго дэпутата-мужыка, што ў кожнай губэрні выбіралі мужыкі проста ад сябе, без других выбаршчыкоў,—цяпер выбіраць будзе ўвесь губэрнскі зъезд, значыць, і памешчыкі і гарадзкія. А як найбольш сілы будзе у памешчыкоў, то яны дадуць свой голас за такога мужыка, што пойдзе з імі за—адно. Вось жэ старайцеся, каб не было меж выбаршчыкамі такіх, каторыя за пекныя словы, ці за абепанкі могуць прадаць братоў сваіх, прадаць і свабоду, і зямлю, і долю мужыцкую!...

Прычыны даражыні.

З розных старон чутны скаргі на тое, што ў апошнім часі ўсё у нас надта падаражэла. Кожны, каму і без таго цяжка жы-

вещца, стараецца даведацца, адкуль прыйшла гэтая новая беда, але мала хто знае праўдзівыя прычыны яе.

А прыйшла тая беда акурат ў тым часе, калі па ўсёй Расеі народ рабочы дабіваўся свабодных парадкоў і лепшых варункоў працы і жыцця. Ўсюды тады йшлі забастоўкі, каторымі рабочыя прымушалі сваіх гаспадароў-фабрыкантоў і памешчыкоў уступіць працоўнікам. Вось ворагі свабоды дураць цяпер голавы цёмным людзям, кажучы, што ў даражыне винаваты тыя самыя забастоўшчыкі. Дык паглядзім, ці ёсць тут хача трохі праўды.

Трэба ведаць, што цэны тавароў выраśli не адразу і ня толькі у нас: расьлі яны на цэлым сьвеце з году ў год, покуль не дайшлі да цяперашніх. Ня трудна зразумець, што нашы тутэйшыя забастоўкі не маглі падняць цэны тавароў, напрыклад, у Англіі; а у Англіі як-раз у апошнія годы так сама ўсё падаражэла: ў 1906 гаду цэны падняліся на 10 працэнтаў (па 10 кап. на рубель), а ў 1907 г.—ещэ больш. Барджэй рабілося іначэй: як у іншых краёх тавары даражэлі, то нашы фабрыканты карысталі з гэтаго і падымалі цэны, каб больш зарабіць.

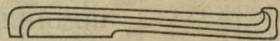
Што фабрыканты і купцы падганялі цэны пасья забастовак,—гэта праўда. Але-ж праўда і тое, што іхныя рабочыя і служачыя, каб жыць, мусяць есьці; калі-ж будучь недаедаць, то і працаваць цяжка прыдзецца, бо сіл нехват. Дык якое тут дзтва, што беднота працоўная дамагаецца большай платы за працу сваю, каротшаго рабочаго дня?—Ведама, калі фабрыкант ці купец прыкіне работніку колькі грошэй,

то ад гэтаго даходу менш будзе мець. Вось таму яны, уступаючы забастоўшчыкам, на значаюць вялікія цэны за тавары, каб тая уступка вярнулася ім, ды каб ешчэ на гэтым зарабіць. Калі уступіў на грыўню, то заробиць за яе—рубель. Значыць, винаваты ня так рабочыя, як іх гаспадары, бо-ж рабочаму есьці трэба, як і кожнаму, і ад даражыні яму так сама дрэнна. А ешчэ тыя фабрыканты і купцы багатшыя часта злучаюцца ў саюзы, хэўры (па англіцку—*трассты*) і змаўляюцца, каб без усякай прычыны падняць цэну за які-кол чы тавар. І гэтай цэны ўжо моцна трымаюцца, дый, здзіраючы скуру з усіх, хто тавар той купляць мусяць, складаюць у свае кішэні шмат грошэй.

Такім парадкам забастоўкі тут винаваты мала: фабрыканты і купцы ужываюць іх больш як прычэпку, каб злажыць віну на рабочых. І покуль будзе у нас трымаць цяперашні так-званы *капіталістычны* парадок, гэтакім справам канца не відаць!...

Каб хача крыху меней залежаць ад гэтых багачоў, трэба і нам злучацца, рабіць свае суполкі, товариства, трэба закладаць свае супольныя крамы ўсёй грамадою і выписываць гуртам патрэбныя тавары. Тады ўсё будзе танней каштаваць, а як гэтакіх товариств будзе шмат, як яны будуць ўсе разам трымацца, то патрапяць ваеваць з даражынёй.

Дык заместа таго, каб винаваціць забастоўшчыкоў і рабочых, паклапаціцеся лепш самы аб сваіх справах. Найбольшая беда—тое, што народ наш цёмны, што не разумее карысьці сваёй ды не умее распазнаваць братоў і ворагоў сваіх! А. В. С.

НЕ БЯДУЙ!

Не бядуй, што сонцэ нізко,
Што прыходзіць нудны дзень;
Не бядуй, што восень блізка
І лягла на землю цень.

Не бядуй што сьнег халодны
Скрые землю ад вачэй;
Не загіне край твой родны
Ў цемнаце ліхих начэй!

Будзе час і сьнег растане,
Прыдзе к нам ізноў вясна;
Ціха з неба сонцэ гляне,
Ачуняе старана!

Не бядуй, што цяжка стала
Жыць у вечнай цемнаце,
Што нас доля вечна гнала,
Што жывем у беднаце.

Не бядуй, што звислі хмары,
Што і сонца не відаць;
Не бядуй, што ў ноч пажары
Стали неба заливаць....

— Пойдзе дымам ўсё ліхое,
Усё, што душыць нас і гне;
Вер, што жыцце залатое
Будзе ў нашай старане!

Якуб Қолае.

Гутарки аб гаспадарцы.

Написаў СЭМПОЛОЎСКИ.

II.

Гной—надта важная рэч у гаспадарцы; яго трудна нават і замяніць чым іншым. Апроч таго, што мае гной тые вешчэства, а каторых мы ўжо раней гаварылі,—ён, гниючы ў зямлі, мягчыць тую зямлю, сагрэвае яе. Гнойную зямлю і вецер, і дождж скараэй прабярэ,—вось ў ёй скоро і знаходзіцца яда для расьценнёў. Цяжкая зямля, глина ад гною робицца мягкаю, сыпкаю; яе лягчэй араць, вырабляць. Зямля лёгка, пры пяску, даўжэй трымае вільгаць, не высыхае так скоро, за тое і лепш родзіць.

Гной бывае розны і залежыць ад таго, чым кормяць скаціну і як каля гною ходзяць. Скаціна з таго корму, што ёй даюць, часць выкідае з сябе ў *мачы*, а часць — ў *кале*. Гэтак у гнаю ёсць часць той *нашы*, што скаціна не змагла стравиць, ды і ешчэ *падсыцілька*. Ёсць гэта і идзе на корм расьценням.—Скаціна, каторая корміцца сухой і беднай сечкай, ці саломай, дае і гной слабы, бедны; а такая скаціна, што сыта і добра кормлена, дасць гной тлусты і багаты. Гэтакі гной пасья дае гаспадару с поля добры і багаты ураджай.

У хлеві ў гнаю знаходзяцца калцьвёрды, мача, падсыцілька. Калі паша сьвежая, то быдла багата мочыцца і гноіць рэдкім калам. Калі тады мала падсыцілаць, то мача і рэдкая часць гною выцекае з аборы—гэта будзе *майюка*, а у хлеві астаецца цвёрды гной — падсыцілька і сусэйшая часць калу.

Ў мачы шмат болей *азоту і потасу (калі)*, як у цвёрдых часьцях гною; апроч таго ў мачы азот для расьценнёў *шмат страўнейшы*, як ў чым другим. Значыць, мача — вялікая рэч у гаспадарцы; вось і трэба старацца, каб яна не прападала. Падсыцілька на тое і идзе, каб і скаціна не стаяла ў балоці, ды так жэ сама, каб тая падсыцілька сабірала ў сябе гнаёўку і не давала гнаю шывка гниць—перапалівацца; ад падсыцілки гною сабіраецца больш, і гной той лепшы, бо гнаёўка не ўцячэ.

Найлепшая падсыцілька бывае з жытней ці з пшаничнай саломы—гэтая найбагатшая; падсыцілька з лисья, моху леснога — шмат бяднейшая і можна браць яе толькі тады, калі ўжо саўсім нима саломы. За тое надта добра браць *сухі торф, белы мох з мшароу*, дзе ён ёсць, ці *сую чорную зямлю* — ва

ўсё гэта мача добра ўцягиваецца, дык і нічога з гною не прападае.

Торф, гдзе ён ёсць, варта заўсягды браць на падсыцільку, хаця бы саломы было шмат. Капаюць яго ў вольным часі, тады звозяць і ссыпаюць гдзе блізка ў невялікіе кучы, каб добра прасох,—найлепш гдзе пад стрэхай, пад паветкай; пасья, як прасохне, падсыцілаюць ім скаціну.

Гной бывае ад рознай жывёлы. У нашых гаспадароў найбольш *кароўнаю гною*; ён мае мала азоту, шмат вады; гніе ў зямлі доўга, ды расьценню не шывка памагаець, за тое-ж з яго знак на полі даўжэй, як з чаго другога. Найлепш памагае ён на сухих лёгких землях, пры пяску.

Конскі гной багаты азотам, мала мае вады; гэта гарачы гной: ён скоро гніе, скоро і корм дае расьценню, але не на доўгі час. Найлепшы знак з яго на цяжкай зямлі, пры гліне; менш памагае лёгкай зямлі.

Авечы гной падобны да конскаго, мае яшчэ больш азоту і яшчэ сусэйшы; добры на цяжкую зямлю.

Навоз ад свиней бывае ўсялякі, гледзячы на тое, чым кормяць свиней. Калі кормяць мякінай ці збожжам, тады ён лепшы; калі-ж бульбай, памыямі ці другим рэдкім кормам, тады гной саўсім благи. Найлепш мешаць яго з другим гноем,—напрыклад з авечым.

Благі той гаспадар, што у яго на дзядзінцы, пры аборы і пры хлявах валяюцца кучы гною, калі дождж яго вымывае, а гнаёўка з хлявоў на дарогу ці ў роў цячэ. Гаспадар павінен рушчыцца ня толькі аб тое, каб шмат гною мець, але і каб той гной як найлепшы быў. Каб жэ добры мець гной, трэба пільнаваць, каб гніў ён ўсюды роўна, каб ня грэўся і не паліўся, каб гнаёўка з яго не цякла, ды каб *аммоніак (амміяк)* не ляцеў вон у паветрэ.

Найлепш трымаць гной пад скацінай, ды і добра каля яго хадзіць. Каб гнаёўка не прападала, сцэкаючы ў зямлю, трэба у аборы зямлю выбрукаваць, ці зрабіць грубы ток з гліны; трэба мець увагу і на тое, каб быў спад у сыцек — равок, па каторым будзе сцэкаць на двор гнаёўка. Там ужо зрабіце студзенку з бочки старой, ці нават проста з дашчок абсмоленых; студзенку гэту трэба прыкрываць, каб вада ад дажджу туды не падала і не сцякала. А найлепей дык столькі класць падсыцілки, каб гнаёўкі і саўсім не было.—Ешчэ мусіць гаспадар пільнаваць, каб гной скрозь па цэлай аборы роўна быў утоптаны і роўна ляжаў. Така добра утоптаны гной павінен быць заўсягды сыры, вільготны, вось і трэба

час ад часу паливаць яго гнаёўкай з гэтай студзенкі. Гной с-пад задних ног трэба перакидаць пад карыта, каб скрозь быў роўны і роўна гніў. Найлепш час ад часу перастаўляць быдла і карыта: як скаціна стаіць раз тут, други раз там, то без вялікага клопоту будзем мець роўна утоптаны і сыры, вільготны гной. — Калі гной даўжэй ляжыць, тады вільгаць скрозь расходзіцца, і *тлен* (*кислород*) да убітага гнаю ня мае доступу; гной гніе роўна, ня сохне і ня траціць сваёй моцы—тых часьцей, што патрэбны збожу.

Вельмі добра раз ці два ў тыдзень пасыпваць гной у аборы торфам або чорнай зямлёй—грубінні на 2-3 цалі—перад тым, як пад скаціну саломы сыццельца.

Калі абора надта малая і гною ня можна трымаць пад скацінаю, тады, ведама, прыходзіцца вынясьці яго з аборы; найлепш зляжыць яго пад стрэхой, пад наветкаю, каб вада дажджэвая яго не вымывала. Так сама і тут трэба пилнаваць, каб у зямлю гнаёўка не сыццекала, каб гной быў ўсюды роўна ў кучы убиты, каб скрозь роўна гніў і роўна быў сыры, а дзеля таго трэба яго са студзенкі час ад часу паливаць гнаёўкай.

Чым даўжэй ляжыць гной, тым больш ён гніе. Прагнілы гной, як мы ўжо казалі, дае збожу гатовай пажывы больш, як гной сьвежы, што гніе ўжо пад скибаю; за тое сьвежы гной сильней мягчыць зямлю і грэець яе. З гэтаго ясна, што гной сьвежы, саломісты трэба класьці на зямлю халодную, цяжкую, а на лягчэйшую зямлю трэба класьці гной прагніты, стары.

З польскай мовы ператлумачыў

Антось Асіна.

свыней, дый кожны раз, як тую бочку на нова напаўнялі, далівалі туды (на поўную бочку) лыжку витрыолу; добра размешаўшы, давалі есьці свиням з той бочки. Гэтак рабілі, пачынаючы ад вясны, да восени, і хаця у суседоў свині хварэлі і здыхалі, сюды хвароба не даходзіла ніколі. Папрабуйце, гаспадары, рабіць гэтак, толькі з витрыолем абходзьцеся асьцеражне — гэта атрута.

Гаспадыня.

З песень аб мужыцкай доли.

Сажэнь шырынёю
Надзельны шнурок....
Пустыня, бяз гною,
Камення, пясок....

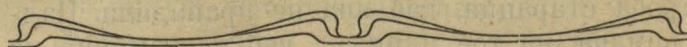
Пад сьнегам адпрэла
Жытцо за зиму;
Прыхваціла, зьела
Сьпека ярыну.

Бульбы—як арэхи,
Як цьвек бурачок....
— Вось скары, пацехи
Твае, мужычок!

Багаты будзь з нивы,
Ўвесь чынш заплаці;
Будзь весел, шчаслівы,
Ня пий, не крадзі!

Жый згодна з усімі
І Бога хвалі;
Не крычы з другімі:
„Свабоды! Зямлі!“

Янук Купала.

Аб усём на троху.

РАДА ДЛЯ ГАСПАДАРОЎ.

У нас цяпер шмат свыней гніе ад ружы, чырвонай хваробы, ці чумы, і ад іншых хвароб. Ў Михалішках, Маріампольскага павету Сувальскай губэрні, ужывалі праз 25 гадоў вось якога спосабу проці хвароб. Бралі бочку с-пад селядцоў і ў яе налівалі памыі ці які іншы корм для

З Беларусі і Литвы.

(ад нашых карэспандэнтаў).

Крайск, Віленск. губ., Вилейск. п. Ў нашай воласьці ёсць маёнтак графа Т. Ў гэтым маёнтку, як ён ешчэ належаў да пана К., былі фабрыкі сукна; рабочыя, што там працавалі, жылі на панскай зямлі. Скора фабрыкі былі закрыты, а зямля, на каторай сядзелі рабочыя, лічылася далей чыншавою; рабочыя гэтыя плацілі чынш не малы,

але як рэчка і лес былі блізка, то і жылося не як па палові з бядой. Як купіў тую зямлю граф Т., першыя годы ўсё было па-стараму. Але ж з году ў год пачалі мужыком падымаць чынш, ды угаварылі іх, каб ўзялі kontrakты, каторых раней саўсім не было. Цёмныя людзі прыстали на гэта. А kontrakты не прынясли ім ніякой карысці, апроч адно шкоды: па гэтых kontrakтах цяперашні ўпраўляючы ня толькі непамерне павялічыў арэнду, а і дабіўся таго, што суд прыказаў чыншавіком пакінуць панскую зямлю. Упраўляючы са стражнікамі павыкідаў бедакоў з хат разам з іх дабром. Было гэта ў восени, дык чыншавіком прышлося-бы жыць ў балоці і пад голым небам, каб не суседніе вёскі, што прынялі іх да сябе.—У летаўшым толькі гаду доля бедакоў паправілася: некалькі мужыкоў, што працавалі ў горадзі ды мелі крыху больш розуму, як вёсковыя, навучылі быўшых чыншавікоў, як зрабіць, каб ім вярнулі зямлю. Чыншавікі застрашылі ўпраўляючага, ды звярнуліся з сваімі трэбаваннямі да графа, як той прыехаў. І граф уступіў ім: ў гэтым гаду ім ізноў выдзелілі зямлі, ды ешчэ далі лесу на будоўлю, бо старыя будынкі ўпраўляючы збурыві.

Ч. А.

Маладэчна Вилейск. пав. Вилен. губ. Ехаў зборшчык манаполькі з Вилейкі ў Маладэчну з грашмыма; недалёка ад Вилейкі некалькі людзі напалі на яго і хацелі адабраць грошы, ды зачалі стрэляць; зборшчык злез з воза і выстрэліў так сама, але ні ў каго не папаў; коні з другім чыноўнікам спудзіліся і паняслі. Гэтыя людзі абыскалі зборшчыка, але грошэй не знайшлі, бо яны былі заштыты ў адзежу; потым адабраві равольвер і уцяклі. Адного чалавека ўжо арыштавалі, бо на яго ёсць падазрэнне; ён сядзіць ў Вилейцы ў турме.

Воўка.

З Вилейскага у. Вилен. губ. нам пішуць, што ў м. **Лукаўцы** згарэла на пачатку лета сыраварня з усімі гаспадарскімі прыладамі, каторыя былі ў ёй да часу зложаны, а цяпер 10 аўгуста (серпня) згарэла абора. Думаюць ўсе, што гэта падпалілі. З абораў выйшла так: двор забраў колькі галоў вёскавай скаціны за шкоду на панскім. У поўгадзіны пасяля таго, як яе аддалі мужыкам, занялася абора. Згарэла і адна незабраная скаціна мужыцкая, не пасыпелі яе выкупіць. Бедны чалавек мае страту. Калі і праўда, што мужыкі падпаліваюць, то дарма гэта робяць: перш-наперш прападае дабро, ды і шкоды мала панешчыку, бо ён бярэ страхоўку, часам большую, як варта дабро. Такім спосабам сваёй бяды не напавяць мужыкі. Трэба дабіцца лепшага ўстройства, трэба, каб ў Думу добра выбіралі, каб яна дала новыя парадкі, а глаўнае трэба, каб мужыкі больш разумелі, што робицца ў Думе і чаго Дума дабіваецца, каб ёй памагалі. Трэба чытаць газеты, ці слухаць як чытаюць другія, а то народ ходзіць ў цемноці, як сляпы, і ня бачыць, куды ісьці.

Пл—р.

М. Гольшаны Ошмянск. пав. Вил. губ. У нас пісалі газеты, ня так даўно адкрыўся аддзел „саюза рускага народа“. Хто чытаў аб гэтым, той можа паверыць, што і праўды шырыцца меж народам і расьце гэты чорнасоценны „саюз“, каторы стаіць за старыя парадкі, за уциск і няволю, ды хоча скасаваць Думу саўсім. А па праўдзі „саюз“ прабілі тут поп, адзін пачтовы служачы і некалькі вучыцель ды і падбілі запіскаца ў яго колькі

вёсковых беларусоў, каторыя думалі, што ім за гэта дадуць зямлі. Але-ж ведама, чорнасоценцы і ня думаюць даваць мужыком зямлі, дык народ скорэ зразумеў гэта, і ў „саюз“ больш ісьці ня хочэ.—Таки ўжо наш ошмянскі везд: адны мужыкі запісваюцца ў чорную сотню—да так-званых „істинно-руських людзей“; другія—адрэкаюцца ад братоў сваіх беларусоў, ды ідуць да „істинно-польских людзей“.—Вось жэ, напрыклад, з нашага павету быў і дэпутат ад мужыкоў Виленскай губерні ў Другой Думе—Сымон Пелейка; той дык у Думе засідаў разам з памешчыкамі, мужыкоў знаць не хацэў, ды ў газетах пісаў, што ён не беларус-каталик, а паяк прыродны—мала не варшаўскі, хоць з ошмянскага павету!—Сказаў-бы я, што наш павет найгоршы, але-ж тады абідзіцца лідзкі павет, бо як у Вильню прыехалі на выбары ў Другую Думу пяць лідзкіх выбаршчыкоў-мужыкоў, то чатыры з іх: Кононович, Цихно, Цилиндзь і Штурма—перайшлі да паноў, і праз гэта памешчыкі выбралі за дэпутатоў адных сваіх людзей, а мужыкі не папалі ў Думу; адзін толькі выбаршчык з Лідзкага павету—Санюкевич трымаўся з мужыкамі і ня здрадзіў братоў сваіх.

Ўсёж такі ёсць надзея, што выбары ў Трэцю Думу будуць лепшыя: беларусы шмат паразумелі; відаць гэта ўжо хаця-бы з таго, што здрайцоў выбаршчыкоў ды чорнасоценных дэпутатоў народ па вёсках спатыкаў надта кепска.

М. М.

М. Буцлау Вилейск. пав. Вил. губ. Ў вёсцы Комарове жыў некалькі Сталюк С. Меў ён ўсяго багацтва кабылу і кароўку; дык тая кабыла утапілася, а кароўка здохла, і німа яму як жыць. Бедак гэты абышоў ўсе вёскі, просячы памагчы яму ў бядзе, але-ж ніхто ня даў яму ніякой помачы. Тады пазычыў яму 10 руб. некалькі пан з добры працэнт.—Беда, што німа у нас такіх касс, што пазычалі бы грошы вёсковым людзям за невялікія працэнты, як гэта робицца за граніцу; цяпер мужык, што пазычае грошы, плаціць за іх непамерна многа і ўвесь свой век выплаціцца ня можа,—каб жэ быў танны дробны крэдыт, то вёсковыя багачы не здзіралі бы скуры з бедакоў.

Падпісчык.

Ў м. Радашковічах Вилейск. п. Вил. губ., як даведалася рэдакцыя, адкрываецца скорэ Прыходзкае вучылішча з двума класамі. На гэта з казны будзе ісьці па 1470 руб. што-год. Будуць два вучыцелі; поп і ксьёндз будуць навучаць рэлігіі; рэлігіі вучыцца могуць дзеці ў сваёй роднай мові; калі захочуць бацькі вучэнікоў, каб учылі польскай мовы, то і гэта можна. У гэтай школе будуць вучыць расейскай мовы, арытмэтыкі, геомэтрыі і для праваслаўных славянскай мовы. Прымаюцца дзеці ўсіх нацый без розніцы. Хто скончыць прыходзкае, таго будуць прымаць ў першы клас гарадзкага вучылішча, кат-рас мае так сама адкрыцца; свабодныя грошы на гэта цяпер ёсць ў Виленскім Вучэбным Округу, недаўна іх атпусьцілі на гарадзкія вучылішча; але-ж адкрыцца такога вучылішча ў Радашковічах будзе залежаць ад таго, ці знойдзецца тут кватэра для яго; для гэтага трэба, каб гарадзкая дума, камітэт, што клапоціцца аб адкрыццю вучылішча, і ўсе жыцелі, што падпісаліся даць грошы, не спалі і памаглі гэтаму дзелу, бо іначэй гарадзкага вучылішча ў гэту восень не адкрыюць.

Вильня. Выбары упоўнамоцэнных ад „рускаго сельскага населення“ на асобных валасных сходах і упоўнамоцэнных ад дробных землеўладальцоў „рускаго проісходжэння“ назначэны на 11 сеньбра, а выбары упоўнамоцэнных ад валасцей, ад рабочых і ад дробных землеўладальцоў других нацый—на 12 сеньбра.

Вильня. На газавым заводзе (гдзе вырабляюць газ, што гарыць на вуліцах) была забастоўка; яна цягнулася тыдзень. Рабочыя дабіліся, каб працаваць 9 гадзін ў дзень, і плату ім павялічылі на 10 кап. ў дзень.

Слуцкі пав. Мінскай губ. Пад Слуцкам паліцыя арэштавала чатырох вучнёў Маладэчненскай вучыцельскай сэмінарыі — за што, няведама. Кажуць, што у аднаго знайшлі колькі книжак, каторых паліцыя ня вельмі любіць, а трох забралі проста па „падазрэнню“. Што зробіць з хлапцамі, трудна згадаць; покуль што трымаюць іх ў турме.

Я. Птушка.

Гродна. Выбары упоўнамоцэнных ад валасцей і рабочых назначэны на 14 сеньбра.

Магілеў. Выбары упоўнамоцэнных ад валасцей будуць 10, 11, 12 і 13 сеньбра, а ад дробных землеўладальцоў—12 сеньбра. Зьезды валасных упоўнамоцэнных у вьездах, каб выбраць выбаршчыкоў у губэрню—20 сеньбра.

З усіх старон.

Одэса. Члены „саюза рускаго народа“ ужо колькі дзён трымаюць горад у страху: яны быюць на вуліцах людзей кніямі, страляюць з рэвольвероў. Ужо 45 чалавек зранена, набат пакалечылі некалькі малых дзяцей. Пабілі многа жыдоў. Хоць у горадзі ёсць шмат паліцыі і войска, але такпе разбон робяцца што-дзень, і ніхто ім не перашкадае. Гандаль затрымаўся, і людзі баяцца хадзіць па вуліцах, каб іх чорнасоценцы без усякай прычыны не забілі, ці не пакалечылі.

Казань. Крэсцьянскі банк застанавіў прадаць з ліцытатый больш тысячы дзесяцін зямлі, што купілі мужыкі праз банк, за тое, што яны ня плаціць ў банк працэнтаў і выплаты.

У Японіі прылучылася бяда: выгарэў блізка ўвесь горад Хакодэцэ; спалілася 40 вуліц, 10 тысяч дамоў. А ешчэ каля сталіцы Японіі, Токіо, быў такі дождж, што затаніло ўсё; 300 людзей утанілося, тысячу дамоў знісло вадой, 60 тысяч

дамоў залило вадой; размыла 103 грэблі, 39 вялікіх мастоў; папсавана 208 міль жалезнай дарогі. У Токіо збурыла праведзеную па трубах вадку, так што людзі гэтаго вялізнага места астатліся без вады; а і харчы падаражэлі, бо не было падвозу. Ужо 60 гадоў не было ў Токіо такой паводкі. Страты будзе мільёнаў на 300.

ПАЧТОВАЯ СКРЫНКА.

Хлапцом вескі Бранова Слуцк. пав. Мінск. губ. На таго чалавека, што, ганяючы з абчэстнай сенажаци вёсковых начлежнікоў, лаіў іх і прыстаіў рэвольвер к грудзям аднаго хлапца — трэба падаць „жалобу“ земскаму начальніку. За „угрозы“ закон карае.

Раданьковичы Вил. пав. Я. аб прыватных (частных) школах глядзіце „свод законоў“ т. XI, ч. I ат ст. 3712 да 3741. Хто аткрывае школу III-яго разраду, павінен мець „званне“ начальнаго вучыцеля ці вучыцельніцы; для школы II-го разраду ня менш, як на 3 класы (як бы прагімназія) — дамашняго вучыцеля ці вучыцельніцы, значыць, трэба скончыць гімназію. Аб гэтым глядзі № 27 „Н. Н.“

Вілейскі павет. Доктару: як правіць сенажаци, аписана добра ў № 4, 5, 6 і 7 „Нашай Нивы“ за 1906 год.

АД РЕДАКЦИИ.

Выбары у Трэцюю Гасударственную Думу начынаюцца. Вось Рэдакцыя просіць сваіх карэспандэнтаў і усіх, хто хочэ памачы „Нашай Ниве“, каб прысылали ведамосьці аб выбарах і аб тым, ідзе каго выбралі.

Крупные и мелкіе КАПИТАЛИСТЫ

желающие соединить minimum риска съ maximum прибыли, найдутъ въ книгѣ „Биржа, Спекуляція и Обогащеніе“ цѣнныя указанія для выгоднаго помѣщенія своихъ денегъ въ биржевыя операціи. Книга издана Банкирскаго Конторой „Захарій Ждановъ“, (С.-Петербургъ, Невскій, 28), выдается и высылается безплатно.

Рэдактор - Выдаўца А. Ёласоў.

Друкарня М. Кухты, Дворцовая, д. № 4.